

# بابهت و وینهیین بابهتی د هه لبه ستا «دیا جوان» دا



د. عارف حیټۆ

**دیا جوان ئیکه ژ وان هه لبه ستفانین هه لبه ست کری یه  
چه که کئ به رخوه دان و به ره فانیکرنئ، کری یه ئه و ئامانئ  
هه ست و ئه قینی و هه لوه سته یین خوه تیدا هه لدگریت،**

دیا جوان ئیکه ژ وان هه لبه ستفانین هه لبه ست کری یه چه که کئ به رخوه دان و به ره فانیکرنئ، کری یه ئه و ئامانئ هه ست و ئه قینی و هه لوه سته یین خوه تیدا هه لدگریت، کری یه ئه و که فالی جوانی یا وه لاتی و عه شقا کوردینی یئ ل سه ر په سم دکه ت. ئه گه ر گیانئ هه لبه ستئ هه ستین وینه کری و هزرین دهر براندی بن، ئه و زه فی یا ل سه ر دهیته چاندن زمانه، لی چونکی زمانئ کوردی نه زمانئ ده ولتئ بوویه و ل گه له ک جهان یئ پشتگو هها فیتی و قه ده گه کری بوویه، له وا مینا پرانی یا هه لبه ستفانین کورد (ل ده ستپیکا خوه یا نفیسینا هه لبه ستئ) ب ره وتین ته قلیدی یین هه لبه ستا کوردی داخبا ر دبن کو وینه یین وه که فاندنی و دوباره کری، ریزبه ندی و ریکخستا په یقان ب شیوه یه کئ لیریکی دهونین و هزر و هه لوه سته یین هه لبه ستفانی دگوگرین و دکه نه د نا ف قافکه کئ جوان و سه رنچراکیش دا کو مشه جاران به ری وه رگر ب عه قلی تیبگه هیت ب ناخئ خوه هه ست پئ دکه ت و تووشی هه لچوونه کا مینا له زه تئ دبیت. ئه ف پرۆسه یا هه قبه ندیکرنا ل گه ل ده ردۆری دبیته ئه گه ری دلده رپژکرنه کا خوه یی تی یا هه لبه ستفانی و د هه مان دهم دا ژئ، پشکداریکرنا وه رگری یه د هه ست یان هزره کا پیشکیشکری دا.

قوناغی دا هه می بابهت ل دۆر سه نته ری ئەزا هه لبه ستفانی دزفریت، تیشکین هزر و هه ستان ژ چاقین ئەزی دهر دکه فن و جاردی ب لیوارین ئەزی فه دنویسیین.

ههر کو گوئنا یادئ ژ دهفئ ته تئ دهر

ئیدی نه ما زانم کا ئەز دیا ته مه

یان تو دیا منی...!!

نه ته نئ کو ته ملی خوه کری یه گوپال

د بن چهنگئ من ده...

لئ... تو بووی سیوانه ک ههر فه کری

راسه ری هه می خیزانا من

بیریفانی.. بووکا من...! (بپ ۱۱۵)

ئەف په سندیاری یا ب بووکئ هاتی یه گوئن کو ملی خوه کری یه گوپال ژبو هاریکاری یا هه لبه ستفانی و بوویه سیهوانه کا فه کری کو خیزان د بنفه بهیته پاراستن، سوپاسییه کا پروده رفه ی یه ژبو بووکا ئەمه کدار، لئ دابه شکهرئ هه فیشک خوه ی یئ هه لبه ستفانی یه (خیزانا من، بووکا من...).

سه متا دووی د قوناغین په ره سه ندنا هه لبه ستفانی یا هه لبه ستفانی دا جفاک، وار، وه لات و نه ته وه یه، ژ بلی کو ئەف ژبیاتی یه ئارامی یه کا دهروونی و هه سترنا ب شه هنازیبوونی ل دهف مروئی چیدکهت، ههروه سا ئه رکه کئ پیگیری و پۆلی دیروکی و ره وشه نبیری هه لبه ستفانی ژ ده ستیشان دکهت. نئ هه رده م ره وشه نبیر سه رکیشی یا ملله قی دکه ن کو بهر ب ئازادی و پرگاریخوازی فه بهینه هاژۆتن، ئەفجا هه لبه ستفان ئەفی پۆلی ب ئه رکه کئ پیروژ دزانیت خوه بیتی یا خوه تیکه لکیشی خوه بیتی یا کۆمئ دا دکهت کو زیانه کا نووتر و خوشر ئافاکه ن. ب دیتنا من، ئیک ژ سه ده مین هه لبه ستفانی بوونا دیا جوان، ئەف ئه رکئ وه لاتینی و نه ته وه پاریزیی بوویه، وی خه مین خوه ژ که لتووری کورده واری یئ وه رگرتن، کرنه په یف و

وینه ی شعری ب هه می ستایلین خوه فه توخمئ سه ره کی یئ جوانی یا هه لبه ستئ و داهینانی یه، هه لبه ستفان کۆمه کا ته کنیک و تیکه له یین هه مه جوړ بو بکار دینیت کو په یفان ژ پامانین وی یین فرهه نگی ده ربازی هنده ک فه زاین دی یین تیهریزین و هه ستپیکرنئ دکهت. ب دریزاهی یا ته مه نئ هه لبه ستئ، فه کۆلین ل سه ر جوانی یا هه لبه ستئ، وه زیفه و کاریگه ری یا وی هاتینه نفیسین. ئەم ژی د ئەفئ نفیسینا کورت دا، دی خوه به رده یه د ناف وینه یین بابه تی و بابه تئ هه لبه ستین «دیا جوان» دا.

## بابهت و وینه یین بابه تی، دو

### چه مکین ژیکجودانه، لئ دابه شکهرئ

**هه فیشکی وان هزر و هوشه.** بابهت توخیی جیوگرافی یه کا دیارکری یه د ره هه نده کا ژبیاتی دا دهیته چارچۆفه کرن، خو ئەگه ر گه له ک چق و تا ژی ژی بچن، ل سه نته ره کئ ئیکگرتن دگه هه ئیک کو دبته هیفئین هزرا ده رپاندی. ژبیاتی یا هه لبه ستفانی ل سه ر ریا سئ سه متین هه فبه ند و هه فته مامکه ر فه دبووریت، دبیت ب شیوه یه کی بازه یی ل دۆر ته وه ری هه لبه ستفانی بزفن، دبیت ژی ب میناکئ قوناغین وه رارا هه لبه ستی بهینه هژمارتن. ئەگه ر ب میناکئ قوناغکی سه ره ده ری دگه ل بکه ین؛ هه لبه ستفان ژ ره نگفه دانی یا خوه یی و ده ردۆرا خوه دچپته د ناف جیهانا هه لبه ستئ دا، ده رپرنئ ژ هه ست و نه ست و خه وئین خوه یین که سوکی دکهت، دیننن خوه ژبو بۆبه ر و تیکه هان دکه ته په یام و پرسپارین ئازراندی، پرۆسه یه کا ئاراسته کاری یه کو دگه ل هنده ک به ها و پامانین نه دیار دئاخفیت و ل گوره ی تیکه هشتن و باوه ری یا خوه ددانه بهر وه رگری، وه رگر وه کو ته مامکه ره کئ فه ر و گرنگ پۆله کئ کارفه دانیی ژبو کاریگه ری و بهرز نرخاندنا خوه یی تی یا هه لبه ستفانی دگپریت. ئەفجا هه لبه ستفان ب خوه نه ویستی ژ وه غه ر و قورنه تگیری یا خوه یا تیرپاماندنئ ده ر دکه فیت و سه ره ده ری یه کا راسته وخۆ دگه ل ده ردۆر و جفاکی دکهت. د ئەفئ





يا ههلبهستى، ب نهمازه يى نهگه ر نه م بزاني ن كو ديا جوان قوناغا سنيلاتى يا خوه نهديتى يه و ل ژيبه كى زوو بوويه خودان ههڤژين و بهرپرسيارى، دى گههينه وى ديتنى كو وى نهخشه يين ژيباتى يا خوه نهبرينه، بهلكو دهستپيكا وى ژ وهلات و نهتهوى بوويه، پاشى بهر ب دهردور و تهوهرى خوهيى يا خوه هاتى يه، لهوا نه م دشين نهقان ههرسى سهمتين ژيباتى و بابه تى ههلبهستين وى ب شيويه كى بازنه يى دانين و ههلبهستقان د ناف خالا بنهگهين دايه.

## وينه يين بابه تى ستايه كى چيكرنا

**وينه يين هونه رى يه،** ب شيويه يين جودا جودا ژ بياڤى هوش و سهربورا نفيسه رى دهردهكفن كو ديتنا خوه يا ل سه ر ژيانى و هندهك ههلوهسته يين دياركرى پى دهربريت. دوو ساخله تين سه ره كى هه نه؛ يا تىكى ديتنى ب چرى نيشادده ت و يا دووى ژى سروشته كى تىكگرتنى پيڤه دياره، نانكو تىكگرتنه كا فهر و گرنگ د نافبه را نهخشه يى كه توارى و بهرپخودانى و ئافراندى دا دروست دكه ت. ژيده رين سه ره كه يين چيكرنا نهقان وينه يان كو ب سه ربور و هوشا كوى يان يا تاكى، داكوكى يى ل سه ر ديارده و بوهران و تىگه هان دكه ن، ههر هوش و سه ربورا ههلبهستقانى ب خوه يه كو ب جفاكى و دهردورا وى / ويڤه ههڤبه نده.

تىكه مين ژيده رى نهقان جوهره وينه يان مژدارى و نهديارى يه؛ ههلبهستقان ب كوورى سه ره ده رين دگه ل بوهر و ديارده يين مژدار ناكه ت، خوه ناداهيخته د ناف سه ده م و فه رپژ و نهجمين ههر ديارده كى دا، بهلكو پشتبه ستنى ب ههست و هوشا خوه دكه ت و لهفته يه كى ژ سه ربورا خوه يا كه سوكى دهرديخت و دكه ته وينه يه كى بابه تى يى كورت، نهڤجا ب شيويه كى حوكمين هه لچووى و نازاندنا دلينى يى دهردهكفيت، جهماوه رى ههلبهستى ژى حه ز نهقان جوهره مينكان دكه ن.

نازادى يا پيگير و بهرپرسا كوى كو ل هه مبه رى نازادى يا كه سوكى يا نه پيگير و نه بهرپرس رادوه ستيت، بهلكو مه ره م پى هه بوونا فين- ئيراده و باوه رين يه. نازادى د گه وه رى خوه دا ئيراده يه، ئيرادى پيدفى ب پالينه ران هه يه، پالينه ر ب باوه رين فه ههڤبه ندى، باوه رى ب راستيى فه گريداى يه، ئو راستى هه لگرا گه لهك روويابه. هه رده مى مروڤ ههست پى بكه ت كو چ راستى نينه، هينگى نازادى يا خوه ژ دهستده ت و نه هيسانه كو مروڤه كى نازاد د جيهانه كا بى راستى دا بژيت. نه و ب خوه نازادى ب دوو سيسته مان ده يته دوورپيچكرن؛ سيسته مى دهرقه يى كو دهستلات و جفاكه، ب شيويه كى راسته وخو ديواران ل بهر ههلبهستقانان دادنيت كو د چارچوڤه كرى بن. سيسته مى دووى نافخوى يه كو ژ نهگه رى په روه رده و پيگيرى يا ب تىگه هين جفاكى و هندهك باوه رى يين غه يى په يدا ديت و كومه كا بهر بهست و ديوارين بلند د ناخى مروڤى دا

ژيده رى دووى قهيرانا نازادى يه؛ مه ره م ب نازادى يى نه نه و نازادى يه يا دهستله تدار قورغ دكه ن، يان نه و

پالينەر و رهفتاران د ناف ناخى ههلبهستفانى دا، ئەف ههردوو ههفركى يين كوژهك وى پالدهن كو ب هندهك هزر و ههستين بيگهرد و نهدهمامكرى بهپته ديتن. لى چونكى ههلبهستفان ژى يهكهيهكه ژ يهكهيين پيكفه گريدايى يين جفاكى، ههفشكى سيسته مى و تيگهان و هندهك بههايين قهبولكرى يه، ئەفجا وى سيسته من دهرفه يى هه يى رهت دكهت و داخوازا گوهورين و نووكرنى دكهت. ل سهر ناستى خهلكى ههچكوهه يى ژى، كوومه كا گوهورينين نوو ل سهر ههقبه ندى يين بهره مهينانى و شيوازي سيسته من ژيانى هاتينه كو دگه ل عورفوعه ده تين هه يى ناگونجن،

## ئەفجا دەنگى ههلبهستفانى مينا بانگى مه لاي لى دهيت كو دگه هته هه مى مالان، چونكى ههلبهستفان دلدهرپژكرنا خه مين خوه و يين جهماوهرى ژى دكهت.

ژيدهرى چارى ژى زانين و پيشبينكرنه؛ ژ ئەگه رى پاشخانا ئەپستى و خواندين بهرده و امين ههلبهستفانى دبیت زانينا وى ل سهر بابەتان پتر بيت و ناستى پيشبينكرنى ژى ل دهف وى بهپتر بيت. ههروه سا ژ ئەگه رى ليگهريان و مايتيكرنى ژى، دبیت سهربورين ديتنا وى ژ خهلكى پتر بن، نى ديت و سهربور ژى ژيدهره كى گرنگى زانينينه. د ئەنجام دا دى زووتر د كوژان (معاناة) و دهرده سهرى يين جفاكى گه هيت و دى ب ساناهيت ده رپرينى ژ وان كوژان و دهرده سهرى يان كهت. دبیت هندهك ژيدهرين دى ژى ههبن، لى مه ئەف هه ر چار تيگه هه كرنه ژيدهرين سهره كه يين وپنه يى بابەتى، كو دبیت هندهك ژى هوكار بن و هنده كين دى پيرينه و پالپشت بن ژبو چيكرنا هه لوهسته يه كى دياركرى ل هه مبهرى وان بوپهر و ديارده يين د جفاكى دا دقه ومن. ئو ب رپكا وهرگرتنا ئەفى هه لوهسته ي ههلبهستفان ب شيويه كى جودا ل جيهانن دنيپت كو ژ خوه فه كيشانن دهست پيدكهت و د پرؤسه يا

چيدكهن كو مروف نه شيت ژى ببوريت. ب ئەفى چهندي ژى دى ههست ب شهوشين و ئالوزيبي كهت. ئەفجا دى پيكولا ل خوه گه پياني كهت كو ژيدهرى سى يى وپنه يين



بابه تى يه.

ل خوه گه پريان تيرامانه كا كوره ل خوه ييتى و هه بوونى، هه ولدانه كه ژبو تيگه هشتنا هه بوونى و چيكرنا هه فسه نكي يه كى د نافه را خوه ييتى يى و جيهانا ده ردوردا. ئەف هه ولدانه يه خوه ييتى يا ههلبهستفانى تووشى هه فركى يى دكهت؛ هه فركى يا خوه ييتى يى و ده ردوران، هه فركى يا

## مینا ههمی دارین دی...

(زه کاتا ئەفینئ؛ بپ؛ ۷۲)

د ئەفئ ههلبهستئ دا، دار وه کو جهفه نکه کئ سروشتی ژبو مروفتین خوه دی باوهر و پیگیر ب دوزی بکارئینایه کو ههردهم ئومیده وارن، ئەزا ئاخفتنکه ری ژی وه کو نوونه ری ئەزین جفاکه کئ مشت په نابهری و خه زانی و نه خووشی و ترس ب بی ئومیدی فه گریددهت، ئەف ئیشانا داگرتی یان هه قدهم دگه ل ترس و دلته نگیی ئی ههستا زیده هشیاری یئ (کو نیشانه کا تیکچووئین په ستا پشتی ترومائی یه- PTSD) بهرپا دکهت. ملله تئ کورد د سنسله کا په یاپه ی یا کۆزان و هه رده سه ری یان را بووری یه و بهرئاتافی کومه کا ترومائی هه روونی بوویه، هنده ک ژئ ب دوماندنا ژیانئ ساریژ بووینه و هنده کین دی ماینه د نه هوشی یا وی دا و ل گه ل هه ر بویه ره کئ ژ نشکافه سه ره هه لده نه فه، هنده ک نیشانین مینا خوه دانه پاشئ و زیده هشیاریئ ژ نه هوشی هه رده کفنه د ناف هوشی دا ب میناکئ دلته نگیی و ترسه کا مژدار ژ فالهیی هه رده کفنه:

ترسا منا هه ری مه زن ئەوه

کو پروژه کئ فالهیی، ژیان من تژی بکه...!!

(زه کاتا ئەفینئ؛ بپ؛ ۴۱)

ئاستئ دووی خه مگینی یه، ههسته کا گیلوکی یه ژ ئەنجامئ دو مریژی یا ترس و ئیشانین نه ته نابووپی په یدا دبیت. خه مگینی ههسته کا دلینیی یه مینا دلشادی یئ، هه ر دوو ب هه مان ئاست بهرئ مروقی دده نه گه شبینی یئ یان په شبینی یئ، ب هه مان ئاست بهه ره یئ فه شارقی یئ د ناخئ مروقی دا دنازینن و دکه نه سه ربوری داهینه رانه. لئ ده مئ هه ر دوو ژ رادده یئ خوه دبوورن تیشکین دلینی یا ئافر دهه لوه شینن و بهر ب ویراکرئ فه دچن؛ دلشادی بهر ب یوفوریایی فه دچیت و خه م بهر ب خه مۆکیئ فه دچیت، هه ر دوو ژ که تواری دهینه دبرین و شیانین هه زکره نه کا لۆژیکی ژده ستددهن. لهوا هه موو ئەوا ل سه ر خه مگین یا د هه لبهستئ دا دهیته گۆتن (خه م، خه مگینی،

هه فکی و په تکرئ را دبووریت و ب گوهورینئ یان ب خوه هه فسه نگرنا ل گه ل جفاکی ب دوماهی دهیته.

کاریگه ری یا ئەفان ژیده ران ل سه ر وینه یئ بابه تی د سئ ئاستان دا دهینه دپتن؛ ئیشان، خه مگینی و هافیوون. ئەف هه ستین ژ ئەگه ری دپتن و زانین و ب سه ره له بوونا که تواره کئ نه دلخواز بو هه لبه ستفانی په یدا دبن، نه تنئ د هه لبهستئ دا بهرجهسته دبن، به لکو مشه جارن مینا دچنه د ناف ساخه لتین که سایه تی یا هه لبه ستفانی دا و هه لبه ستفان ب میناکئ دلده ریژکره نه کا هونه ری یانه هه رده ربیت. د پرانی یا وینه یئ بابه تی دا، خووشی و هیزا هه لبه ستئ ب هیزا هه ستیپکرئ و راستگۆی یا ده ربینئ فه گریدایه. ئەگه ر کوورتر ل ئەفان هه رسئ هه ستیپکران

بنیپین، دی بینین کو ئیشان هه لبه ستفانی

نه وه کو هه ر ئیشانه کا دی یه کو

ب چه پکه کا ئیشکوژ ته نا ببیت، به لکو

ئیشانه کا دو مریژه هه می ره فتار و دپتین که تواری و به ره هه ست فه دگریته، مینا ژانین بوونیی ب بوونا هه لبهسته کئ ته نا دبیت، ته نابوونه کا وه کی له زه ته تئ. دبیت هه ربینا ئەفئ ئیشانئ تنئ ئاگه هه دارکرن و وه سفکرن بیت، مینا کو ژیانئ، ئەفینئ، سیاسه تئ، باوه ریئ، داخوازی یان، زانینئ و په ره وردئ ب نیقه پروپی دبیت، لئ ته نه نه خووشی یئ مه ته مامن.. ته مام (هه لبه ستا نیفجۆ- بپ ۵۶). دبیت سۆزه کئ- ئومیده کئ بهه لگریته و دبیت ژئ بی ئومیدی ب خوؤه بگریته کو بهر ب سه مئا خوه فه کیشانئ و بی باوه ریئ فه بچیت:

ئەفئ داری.. جل و بهرگین خوه یئ که فن

هه می ژبه ر خوه کره و ئافیتنه...

بهرف و باران گوشت و ههستی یئ وی دشۆن

لئ ئەو مینا من ناترسه، ئەو باوه ره ب بوهارئ

دهما وه ره وی کراسه کی نوه رابه ری وی ژئ بکه

**پیدہنگہ.** نالۆزی یه که ب مونولۆگه کا نافخوهیی پرسیار ژ خوه دکهت کا بوچی یی بیانی یه، ئه رۆی ئه و بیانی یه چونکی نه شازه یان هیزه کا خوه رسکی د ناخی وی دا ههیه کو وی بهر ب تنییاتی یی و نه تیکه لهه لئی فه دبهت:

کا د ئه فئی شه فا سار و سه قه م ده

ئه زئی ده ستین خوه د ناف مستا ده ستین کی ده

گه رم بکه م...

(زه کاتا ئه فینئ؛ بپ؛ ۲۸)

هه سترنا ب تنییاتی یی مروقی خه مگین و بیزار و بیانی دکهت، بیانیبوون پرووی دی یی هافیبوونئ یه. ئه گه ر هافیبوون بریاره کا ره تکرنا تشتی هه چکوهه یی یان نه قه بوولکری بیت، یان ژ ی پلانا فه گه ره کا نووتر و بهیزتر بیت، بیانیبوون ده رده که کار دکه ته سه ر خوه نر خاندنئ و نه دووره بهر ب بهرزه بوونئ فه بچیت. ئه فجا هه ستین خه رییی یی ب میناکئ هنده ک گازنده و لۆمه کرنا دهر دکه فن، چ ژ خوه ب خوه بیت یان ژ جفاکی و دهر دورئ بیت، وه سا دیاره کو دیا جوان دهر دئ بیانیبوونئ دیتی یه و ب دلشه واتی ژئ خه بهر ددهت:

ل گوندئ مه، خه لکی زارۆکین خوه

ژ بهر چافین هه لیمئ فه دشارتن..

دگۆتن: چافین هه لیمئ مروقان دکوژه...!!

خوه زی و سه د هه زار جار خوه زی

ئه ز ب چافین هه لیمئ مر باما و

نه ب دهر دئ بیانیئ...!!

(زه کاتا ئه فینئ؛ بپ؛ ۱۴۲)

به رزه بوون؛ چ یا هه لبه ستفانه کی لیگه ر بیت ل خوه یی تی و ناسنامه یا خوه، یان یا مروقه کی مایتیکه ر بیت ل دۆز و چاره نفیسی گه له کی بنده ست، هه مان ئه نجامئ

دلتهنگی، بیزاری)، ئه و هه سته نه یین د هه قبهندی یان دا دهینه دیتن و ناگه هه رادده یی قورنه تگیری یا ئارامبه خش.

خه م کراسه کی په و نه قداره د ناف پرائی یا هه لبه ستین گه لئین بنده ست و سته مدیتی دا دته ی یسیت. وه رگری هه لبه ستی ژ ی تام و خوشی یه کی ژ وان خه مان دینن، چونکو دهر پرینا هه ستین وان یین ب خه می پچای یه. خه م د هه لبه ستین هونه ری و ئاست بهر زدا ب ئاخ و نالین و گریانی ناهینه دهر پراندن، به لکو ل پشت په یقین هه فۆکان دهینه دیتن، مینا فان هه ردوو نه و نه یین ل خوارئ:

دلی من.. پره که شهکستی یه، تژی له رزه..

ته گه لکی های ژ خوه هه به

ده ما کو تو پی لی دکئ.

(زه کاتا ئه فینئ؛ بپ؛ ۱۹۳)

\*

به رۆی ته هه می خه مین من دخوارن

نهو... ژ خه مساری یا ته

خه مین من، من دخون...!!!

(زه کاتا ئه فینئ؛ بپ؛ ۱۱۸)

ئاستئ سی یی هافیبوونه، کو ژ ئه نجامئ هه ردوو ئاستین بووری پهیدا دبیت و بهر ب هنده ک سه متین نه پیگیری یی و نه ژییاتییی فه دچیت. ژ لاین جفاکناسئ فه؛ هافیبوون سه پاندنه کا ژ دهر فه ی کۆمی یه، په تکرن و فه دهر بوونه ژ ره وشه کا هه یی کو دگه ل ئاستئ هه ز و مرازین مروقی نه گونجن و مروف ل دهر فه تین بلندتر و خوه شتر بگه رییت.

لی هافیبوونا هه لبه ستفانان، نه

پشتر استبوون و مزداری یا بابه تانه،

پوینته نه دان و پشتگوه هافیتنه کا

تیبینی:

۱- هەمی نمونەییەن هەلبەستان ژ دیوانا «زکاتا ئەفینئ، ژ وەشانین نافەندا خانى یا رەوشەنبیری و راگەهاندى، چ ۱، چاپخانا خانى، دەۆک- ۲۰۲۵» هاتینه وەرگرتن.

۲- ژبو کو هژمارا لاپەرین ئەفنی گۆتاری درێژ نەبن، من دەستکاری د کورتی و درێژی یا پرێکی هەلبەستان دا کری یه، بیی کو هیچ ئاکامه کئی بکەتە سەر نافەرۆکا وی.

۳- ژبو ژێدەرپن وینەیی بابەتی، مفا ژ فە کۆلینا د. نعیم الیافی هاتی یه دیتن کو د فی کتیبیدا هاتی یه: «تطور الصورة الفنية في الشعر العربي المعاصر. نعیم الیافی، تقدیم: د. محمد جمال طحان. کنشورات دار صفحات للدراسة والنشر، ط ۱ (۲۰۰۸). دمشق- سوریا».

۴- دیا جوان

هەلبەستفانەکا پوژنایێ کوردستانی یه، ل سالا ۱۹۵۳ی، هاتی یه سەر دونیای، ل سالا ۱۹۶۶ی، ژيانا هەفژینی یی ل قامشلۆ پێکئینایه، پاشی ژبو دەبارا ژیری ل سالا ۱۹۷۵ی بەر ب شامی فە چوو، ئەو ب خیزانا خوه فە ل دیمەشقی نیشتهجی دبن. ل سالا ۱۹۷۷ی، دەست ب نفیسینن وێژەیی ب هەردوو زمانین کوردی و عەرەبی کری یه و تا داوی پوژنا ژيانا خوه هەر یا بەردەوام بوویه. د ئەقان چل و هەشت سالی ن نفیسینن دا وی کۆمهکا خەلات و پرێلینانین فەرمی ژ گەلەک لایەنین پەيوەندیار ب هزر و جفاک و رەوشەنبیری یی فە وەرگرتینه و کۆمهکا بەرهەمین هەلبەستی و چیرۆک و حیکایەتین فولکلوری چاپکریه. هندهک ژ بەرهەمین وی یین چاپکری: (پێلەک ژ دەریای کۆفانین من- ۱۹۹۲. عبرات متمرده- ۱۹۹۸. بازبەند- ۱۹۹۹. بەندیر- ۲۰۰۸. فرمیسکین نازادی- (?). کەنئ رەش- (?). زەکاتا ئەفینئ، ۲۰۲۵. حکایات شعبیە کوردیە، بەرگی ۱- ۲۰۰۴. حکایات شعبیە کوردیە، بەرگی ۲- ۲۰۰۷). دایکا شەش زارۆکانه و ل ژیی حەفتی و دوو سالی یی ل ۲۰۲۵/۲/۲۶ وەغەرا دوماهی یی کر و چوو یه بەر دلۆفانی یا خودی.

نەبوونا بەرسفەکا دلەوینکەر ب دەستفە دئینیت، ئەفجا ب نەبوونا بەرسفان یان ب مژداری یا وان، نەپێگیری و نەژییاتی داددەتە سەر هەستی هەلبەستفانی و هەلچووین هەستا کۆمی جهی لۆژیکی یی و لینگەرپانئ دگریت، دەمی هەلبەستفان دبیژیت: «ئەف دنیا/ هنده مەزن و/ فرهه.. / ما من/ چ ژییە؟/ ئەگەر پێلافا من/ تەنگ بە... بپ: ۲۵» خوه فەکیشانەکا مەرەمدارە ب داکۆکیکرنا ل سەر بەرژەوهندا مللهتی، پێلافا ئەو پێرینه یه یا مروفی ب ئاخئ فە گریددەت و پی یین مروفی ژ سەلخین و برینداربوونئ دپارێزیت، هندی جبهان پان و فرهه بییت و پێش بکەفیت، ما ئەگەر من (مللهتی من!) چ بار تیدا نەبن، دی چ لیکەم؟! ئەف هەرسی ئاستین هەستداری یین خەلکی جفاکە کئی بندهست ب هەستین سەردەمە کئی هەفچەرەخ دەینە نیاسین، هەرچەنده گەلەک ژئ هاوارین سترانکینه و خوه ژ هزر و دیتنن فەلسەفی ددەنە پاش، لئ هەمی پێکفە ژیانئ دکەنە بابەتە کئی تراژیدیا مروفا یه تی یی، رەشاتی یا کەتواری و درەخشانی یا هیفی یی تەفلیهه ف دبن و دەرپینئ ژ خوهییتی و دەردۆرا هەلبەستفانی دکەن کو بەردەفکی پرانی یا خەلکی هەچکوهه یه. پێکۆلا ئەزەلی یا هەلبەستفانی گوهورپنه یان راهاتنه دگەل هەفکری یا دیرینا د نافهرا پالینەرپن مروفی و ژيانا دەردۆردا. هەلبەستفانی پێگیر ب دۆزەکا رەوا و قەبوولکری، ب بابەت و وینەیین بابەتی یین خوه، ژ هزرکرنا نارمانجان دادکەفیتە د ناف هزرکرنا د پێرینه یاندا ژئ، ئەفجا دبیتە نوونەرئ راستەقینە یی کۆمه لپن خەلکی چافەرئ. ل دووماهی یی ژئ، جەماوەر و جمهورئ هەلبەستی هەردوووان ل دۆر تەوهرئ خوه خرفه دکەت.

ئەفە پێداچووونەکا کورت بوو ب بابەت و وینەیین بابەتی ل دەف دیا جوانئ، لئ وی سەرەدەری دگەل گەلەک ستایلین دی یین وینەیان کرینه مینا وینە یین ئاماژەیی و ئویشی و وینەیی چوینگ... هتد. وی ب هەلبەستین خوه یین کورت و ئەوا عەرەب دبیژنئ (السهل الممتنع)، بابەتین کوردینی یی و جفاکینی یی و مروفا یه تی یی کرینه مژارین هزرکرنا ک ژ دەرفەهی سندوووقئ.